

Book Review: Gendered Experiences of Land Confiscation in Myanmar

ธัชชนก สัตยวินิจ (Thouchanok Sattayavinit)¹

กัมปนาท เบ็ญจนาวี (Kampanart Benjanavee)²

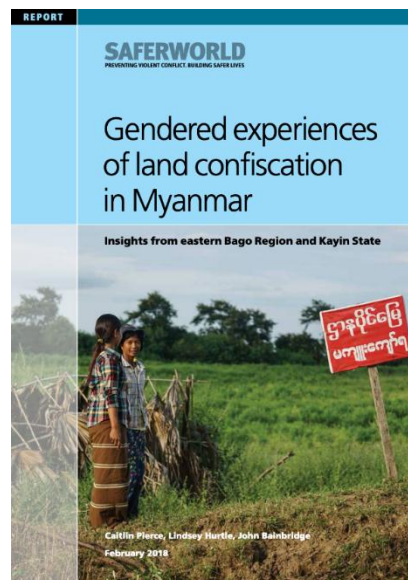
¹ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Dr., Lecturer of Department of Political Science, Faculty of Political Science and Law,
Burapha University

²ดร., อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Lecturer at Faculty of Humanities and Social Science, Rambhai Barni Rajabhat University

E-mail: ¹ Thouchanok@go.buu.ac.th, ² kampanart.b@rbru.ac.th

Pierce, C., Hurtle, L. & Bainbridge, J. (2018). *Gendered Experiences of Land Confiscation in Myanmar*. London and Yangon: Saferworld. 35 pages.

Received: 15 July 2024

Accepted: 14 August 2024

ผู้เขียนทั้งสามคนของงานเขียนชิ้นนี้ ประกอบด้วย Caitlin Pierce และ Lindsey Hurtle รวมถึง John Bainbridge ต่างเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาระหว่างประเทศและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (Huff Post News, 2017; Hurtle, n.d.; Peace Insight, n.d.) ได้ร่วมกันเขียนงานเขียนชิ้นนี้ที่

เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาที่จัดทำขึ้นโดยองค์กรอิสระระหว่างประเทศอย่าง Saferworld ที่มีเป้าหมายหลัก คือ การเข้าไปแทรกแซงต่อความขัดแย้งที่รุนแรง และสร้างพื้นที่ปลอดภัยในพื้นที่ความรุนแรง รวมถึงการผลักดันให้เกิดการพัฒนานโยบายและปฏิบัติการระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติที่สามารถนำไปสู่การยุติความขัดแย้งและการสร้างสันติ (Saferworld, n.d.) โดยที่งานเขียนชิ้นนี้เป็นความพยายามในการสะท้อนถึงปัญหาการยึดที่ดิน (Land Confiscation) ของประชาชนโดยรัฐและกลุ่มกองกำลังติดอาวุธในสังคมของเมียนมา อันเชื่อมโยงกับประสบการณ์ความไม่เท่าเทียมและความไม่เป็นธรรมทางเพศ ทั้งนี้ กรณีศึกษาที่ถูกนำเสนอ คือ กรณีของพื้นที่ส่วนตะวันออกของเขตพะโค (Eastern Bago Region) และรัฐกะเหรี่ยง (Kayin State)

การตั้งประเด็นปัญหาหลักของงานชิ้นนี้ เน้นไปที่การพิจารณาความแตกต่างของประสบการณ์ทางเพศสภาพ (Gender) กับการยึดที่ดิน ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสงครามสู้รบในเมียนมา ข้อเสนอของงานที่สำคัญ คือ ความคาดหวัง บรรทัดฐาน และพลวัตทางเพศที่แตกต่างระหว่างหญิง-ชายอันสัมพันธ์อยู่กับการใช้และการครอบครองที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการเกิดขึ้นของสถานการณ์การยึดที่ดินถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อบรรทัดฐานและบทบาททางเพศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับครัวเรือน อันเป็นข้อเสนอที่พยายามปฏิเสธต่อมุมมองที่พยายามแยกเรื่องเพศสภาพออกจากเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับที่ดิน ซึ่งถือเป็นมุมมองที่มองข้ามต่อปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศของผู้หญิงที่ทับซ้อนอยู่ภายใต้ปัญหาการยึดที่ดินในสังคม

แม้ว่าเมียนมาจะมีนโยบายที่ดินอย่าง The 2015 National Land Use Policy ที่กำหนดให้หญิง-ชายจะมีสิทธิเท่ากันในการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ใช้แนวคิดเรื่อง ‘ความคาดหวังทางสังคม’ (Expectation) เป็นมโนทัศน์สำคัญที่ช่วยในการเผยให้เห็นถึงพลวัตทางเพศสภาพที่แตกต่างระหว่างหญิง-ชายที่สัมพันธ์อยู่กับการใช้และการครอบครองที่ดิน สำหรับความคาดหวังทางสังคมต่อบทบาททางเพศในสังคมของเมียนมาอยู่ภายใต้การครอบงำของโครงสร้างแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Structures Dominate) ผู้ชายเมียนมาส่วนใหญ่ถูกคาดหวังในการเป็น ‘ผู้หาเลี้ยงครอบครัว’ (Providers) หรือเป็น ‘แรงงานหลักของครอบครัว’ (Workers) ถือเป็นบทบาททางเพศที่ผู้ชายจะได้รับอำนาจในการตัดสินใจอนาคตของครอบครัวได้ โดยเฉพาะการตัดสินใจในการใช้ประโยชน์และการครอบครองที่ดินของครอบครัว โดยสังคมคาดหวังว่าผู้ชายจะต้องสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ในทางกลับกันผู้หญิงเมียนมาส่วนใหญ่ถูกคาดหวังในการเป็น ‘ผู้สนับสนุน’ (Supporters) โดยเฉพาะการแสดงบทบาทในการสนับสนุนผู้ชายที่เป็นสามี พ่อ พี่ชาย น้องชาย หรือลูกชาย เพื่อให้ผู้ชายเหล่านั้นสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ ทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่จะทำงานทั้งภายในบ้าน และทำงานสนับสนุนผู้ชายภายในที่ดินเกษตรกรรม รวมถึงการสนับสนุนผู้ชายในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของครอบครัวเพื่อกลุ่มผู้ชายเหล่านั้นสามารถหาเลี้ยงครอบครัวของตนเองได้

นอกจากนี้ ความคาดหวังทางสังคมต่อบทบาททางเพศยังมีลักษณะที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังเห็นได้จากผลลัพธ์ของการยึดที่ดินในสังคมเมียนมาได้ส่งผลทำให้ความคาดหวังทางสังคมต่อบทบาททางเพศเกิดความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะบทบาททางเพศของผู้หญิงที่ขยายออกเกินกว่าขอบเขตของบรรทัดฐานทางสังคมตามจารีต (Traditional Norms) เนื่องจากผู้ชายบางส่วนต้องใช้เวลาในการเข้าร่วมกับกระบวนการต่อสู้ทางคดีและการเรียกร้องต่อรัฐเพื่อให้ได้รับที่ดินกลับคืนมา ซึ่งผู้ชายกลุ่มนี้ต้องใช้ทั้งเวลาและทุนทรัพยากรในการต่อสู้จำนวนมาก รวมถึงผู้ชายบางส่วนตกอยู่สภาวะความรู้สึกเครียด อันเนื่องมาจากการถูกยึดที่ดิน ทำให้ตนเองรู้สึกล้มเหลวในการปกป้องอนาคตของครอบครัว หรือล้มเหลวในการสร้างหลักประกันในอนาคตของครอบครัวตนเอง จนต้องอาศัยการดื่มของมึนเมาเพื่อรับมือกับสภาวะความรู้สึกดังกล่าว ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้หญิงในครอบครัวของผู้ชายเหล่านั้นต้องหันออกมามีบทบาทในการเป็นเกษตรกรรับจ้างรายวันในการหาอาหารและรายได้แทนที่บทบาทของผู้ชาย ถือเป็นบทบาทของผู้หญิงที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้ผู้หญิงมีอำนาจในการตัดสินใจในครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีต

ท้ายที่สุด งานเขียนชิ้นนี้ได้พยายามเปิดมิติเรื่องเพศสภาพกันเชื่อมโยงกับบริบทการยึดที่ดินได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะกับพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับที่ดินที่เปลี่ยนแปลงสัมพันธ์อยู่กับความคาดหวังทางสังคมต่อบทบาททางเพศที่แตกต่าง ซึ่งงานศึกษาเกี่ยวกับที่ดินในสังคมไทยยังมุ่งเน้นไปที่การพิจารณาความไม่เท่าเทียมด้านที่ดินในมิติตลาด (กัมปนาท เบ็ญจนาวิ, 2563) และมิติการเมืองของการพัฒนา (กัมปนาท เบ็ญจนาวิ, 2566) มากกว่าการให้ความสนใจเฉพาะในมิติทางเพศสภาพ อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากประเด็นเรื่องความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงการสิทธิในการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินที่แตกต่างกันระหว่างเพศ และประเด็นบทบาททางเพศเหนือที่ดินที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีพลวัตในสังคมเมียนมา อันเป็นประเด็นที่งานเขียนชิ้นนี้ได้นำเสนอแล้ว อีกหนึ่งประเด็นที่มีความสำคัญ คือ ปัญหาของการขาดการมีส่วนร่วมของผู้หญิงต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการที่ดินในองค์กรสาธารณะ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่มีส่วนทำให้ผู้หญิงในสังคมเมียนมาขาดความมั่นคงในชีวิต และขาดการมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง (Pierce, 2016)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัมปนาท เบ็ญจนาวิ. (2563). การกีดกันจากที่ดินภายใต้วาทกรรมตลาด กับการต่อรองเพื่อการอ้างสิทธิเหนือที่ดินในจังหวัดนครนายก. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 8(2), 130-150.
- กัมปนาท เบ็ญจนาวิ. (2566). การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์การพัฒนาในพื้นที่หลังบ้านอื้อซี: การช่วงชิง พื้นที่ ความหมายที่ไม่ตายตัว และการสถาปนาอำนาจเหนือดินแดน. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 11(1), 34-58.

ภาษาอังกฤษ

Huff Post News. (2017). *Caitlin J. Pierce*. Retrieved January 12, 2024, from

<https://www.huffpost.com/author/caitlin-j-pierce>

Hurtle, L. (n.d.). *Profile – Linsey Hurtle*. Retrieved January 12, 2024, from

<https://bd.linkedin.com/in/lindsey-hurtle>

Peace Insight. (n.d.). *John Bainbridge*. Retrieved January 12, 2024, from

<https://www.peaceinsight.org/en/authors/john-bainbridge/>.

Pierce, C. (2016). *Myanmar risks leaving women behind*. Retrieved January 12, 2024, from

<https://thediplomat.com/2016/04/myanmar-risks-leaving-women-behind/>

Saferworld. (n.d.). *Who we are*. Retrieved January 12, 2024, from <https://www.saferworld->

[global.org/who-we-are/who-we-are](https://www.saferworld-global.org/who-we-are/who-we-are)